

# İŞÇİLERLE MEMURLARIN BİRLİĞİ

21 Temmuz 2025

Yıldırım Koç

Devlet memurları ve sözleşme personelin 2026 ve 2027 yıllarındaki ücret ve diğer çalışma koşullarını belirleyecek toplu görüşme süreci Ağustos ayında gerçekleştirilecek.

İşçi, memur ve sözleşmeli personel statülerinde çalışan ücretliler esasında işçi sınıfının farklı kesimlerini oluşturur. Ancak, tarihsel bazı nedenlere de bağlı olarak, bu kesimler arasındaki ilişki geçmişte ve günümüzde sınırlıdır. İşçi statüsünde olup da işyerinde beyaz yakalı çalışan durumunda olanların mavi yakalı işçilerle de ilişkileri çok sağlıklı değildir. Özel sektördeki beyaz yakalı işçileri “memur” olarak görme yanlışı da çok yaygındır.

Ayrıca bazı meslekler ayrıcalıklı kabul edilir. Kimse kendisini “tornacı Mehmet” diye tanıtmaz. Ancak “Dr.Mehmet Bey”, “Avukat Mehmet Bey” yaygındır. Esasında bir dönem toplumsal saygınlığı ve etkisi olan bazı meslekler, zaman içinde sayıları artınca bu üstünlüklerini de yitirdi. Haberlerde doktor dövmekle övünen bir kişiyi bile izledik. Doktorlar bir zamanlar muayenehane açıp geçim sağlayabiliyordu. Şimdi yeni mezun doktorların giderek artan bölümü “işçi” olarak çalışabiliyor. Avukatlar için de aynı durum söz konusu.

Türk toplumu hızla işçileşirken, işçi sınıfının farklı kesimlerinin birlikte ve ortak mücadelesinin gelişmesi daha zaman alacağı benziyor. Keşke TÜİK’in TÜFE hesabı, gelir vergisi dilimleri ve dolaylı vergiler gibi ortak konular, davranışta da ortaklığı geliştirebilse.

İlginç nokta, Marx ve Engels’in bu olguya ilk kez 1848 yılı başında yayımladıkları Komünist Manifesto’da işaret etmiş olmaları.

Marx ve Engels, bazı itibarlı mesleklerin kapitalist düzende nasıl işçileştiğini Komünist Manifesto’da şöyle anlatıyordu: “Burjuvazi şimdiye kadar itibar gören ve saygılı bir huşuyla bakılan her mesleğin halesini çekip aldı. Doktoru, avukatı, rahibi, şairi, bilim adamını ücretini ödediği kendi ücretli emekçisi durumuna getirdi.” (Marx-Engels, *Selected Works*, Vol.1, Progress Publishers, Moscow, 1973, s.111)

Memurların sınıfsal konumunu doğru kavrayanlardan biri, Türkiye Komünist Fırkası’nın kurucularından ve 28/29 Ocak 1921 günü katledilen Ethem Nejat idi. E.Nejat, 1919/1920 yıllarında yayınlanan "Darülmualiminli Gençlere" yazısında, öğretmenlerin sınıf özelliğini şöyle ön plana çıkarıyordu:

*"Darülmualimin’li genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter evlâdısın.*

*"Baban nasıl kolunun kuvvetiyle çalışıyor ise, sen de günde on onbeş saat kafanı yorarak, beynini çatlatarak çalışacaksın. Bugün daha pek genç ve mektep talebesi isen, yarın bugünkü tarzı hükümetin muhakir gördüğü (aşağıladığı, küçük gördüğü,YK) bir iptidai mektebin mürebbisi (öğretmeni,YK) olacaksın. Ve muallimlerin çektiği azabı, açlığı çekmeye ve mektebin ve talebelerinde devletluların mektebi yanında hakir kalmaya mahkûm olacaksın.*

*"O halde ey genç! Ey yarının mürebbisi! Şimdiden menfaatini bil! Sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin! Koluyla çalışan, uzvi faaliyetini bir lokma yiyeceğe hasreden, bu haksız ve hain cemiyet içinde ilimden, fenden hisse ve kısmet alamayan biçare işçi gençler ile bir sırada, bir halde, bir endişede olduğunu idrak et. Onlarla elele ver, ‘yevm-i cedit, rızık cedit’ (yeni gün, yeni azık, YK) yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının inkılâp hazırlıklarını yap!" (TÜSTAV, Mustafa Suphi ve Yoldaşları, İstanbul, 2004;131-132)*

Ethem Nejat, 20 Eylül 1919 tarihli Kurtuluş Dergisi'nde yer alan "Proletarya Kimlerdir?" makalesinde proletaryanın "yevmün cedit, rızkun cedit" ("yeni gün, yeni azık") yaşadığını belirterek, proletaryanın bir tabakası olarak da "münevver proletarya"yı gösteriyor:

*"Münevver proletarya: Muallim, muallime, mürebbiye, muid, mubassır, müderris, muharrir, mütetebbi, şair, âlim, kimyager, mühendis, tabip, güzel sanatlar erbabı, ressam, senktraş, müsikişinas, mızıkacı, hattat, memur, hükûmet mensupları; bizde küçük zabitler, mütekit, mali müesseseler ve şirket ve ticarethane yazıcı ve muhasibi, seyyar memur, daktilograf." (Kurtuluş, Anadolu Yay., İstanbul, 1975;81)*

Yusuf Akçura, 1920, 1921 ve 1923 yıllarında yayımlanan yazılarında bu konuyu şöyle ele almaktadır:

*"Efendiler, izah ettiğimiz üzere sanattan, esnafıktan, ticaretten, yerden yurttan mahrum kalan ahalimiz ne oluyor? Ne olacak, gündelikçi. (...) Yani aldığı gündelikle, aylıkla geçinen memur, asker, işçi, amele, hademe, hamal, ırgat. (...) Kısacası yeni gün, yeni rızk diye günü gününe kazanıp yaşayan, yeni tabirle proleter." (30 Haziran 1921 günlü Sebülürreşat Mecmuası) (Akçura, Yusuf, Türk Devriminin Programı, Kaynak Yay., İst., 2017;51)*

*"İttihat ve Terakki işte bu proleter askeri ve mülki memurları teşkilatlandırarak, yani iktisadi vaziyetlerinden memnun olmayan memurların temsilcisi sıfatıyla işe başladı ve mevcut hükümete muhalif bir fırka halinde ortaya çıktı." (9 Haziran 1920) (Akçura,2017;105)*

*"Memleketin genel iktisadi buhranını bir tarafa bırakıp yalnız İstanbul'unkine bakımımızı odaklarsak her şeyden evvel gözümüze çaracak memurlar sınıfının halidir. Devlet memurları, daha açık bir tabirle devlet amelesi çok sıkıntılı bir vaziyete düşmüşlerdir: Bir kısmı açıkta kalmış, bir kısmı emekliye sevk edilmiş, bir kısmı azledilmiş, bir kısmı faal değil. Faal olanlardan bazılarının maaşı geçimlerine yetmiyor." (Haziran 1923) (Akçura,2017;159)*

Bu konuda Emin Türk Eliçin'in görüşü de şöyledir:

*"Memurların az maaşlı olanlarıyla topraksız yada pek az topraklı köylüleri işçi sınıfından saymak doğru olur. Abdülhamit saltanatının son zamanlarında askeri ve mülki memurlardan bir bölümü yüksek maaşları ve burjuvazi ile işbirliği etmekten sağladıkları kazançları sayesinde devlet egemenliğinden yetesiye yararlanırken, başka bir bölümü, yani taşrada yalnız kendi ufak maaşları ile geçinmek zorunda bulunan memurlar ve küçük rütbeli subaylar hallerinden memnun değillerdi ve hükümete karşı homurdanıyorlardı. İttihat ve Terakki, işte bu yoksul (proleter) askeri ve mülki memur tabakasına dayanarak tarih sahnesine çıktı ve gizli örgütüne aldığı kişiler daha çok bunlardı." (Eliçin, E.T., Kemalist Devrim İdeolojisi, Ant Yay., İstanbul, 1970, s.252)*

Dilerim, Marx ve Engels'in 177 yıl, Ethem Nejat'ın, Yusuf Akçura'nın, Emin Türk Eliçin'in yıllar önce yaptığı tespit, mavi ve beyaz yakalı işçiler, memurlar ve sözleşmeli personel tarafından kavranarak gereği yerine getirilir.